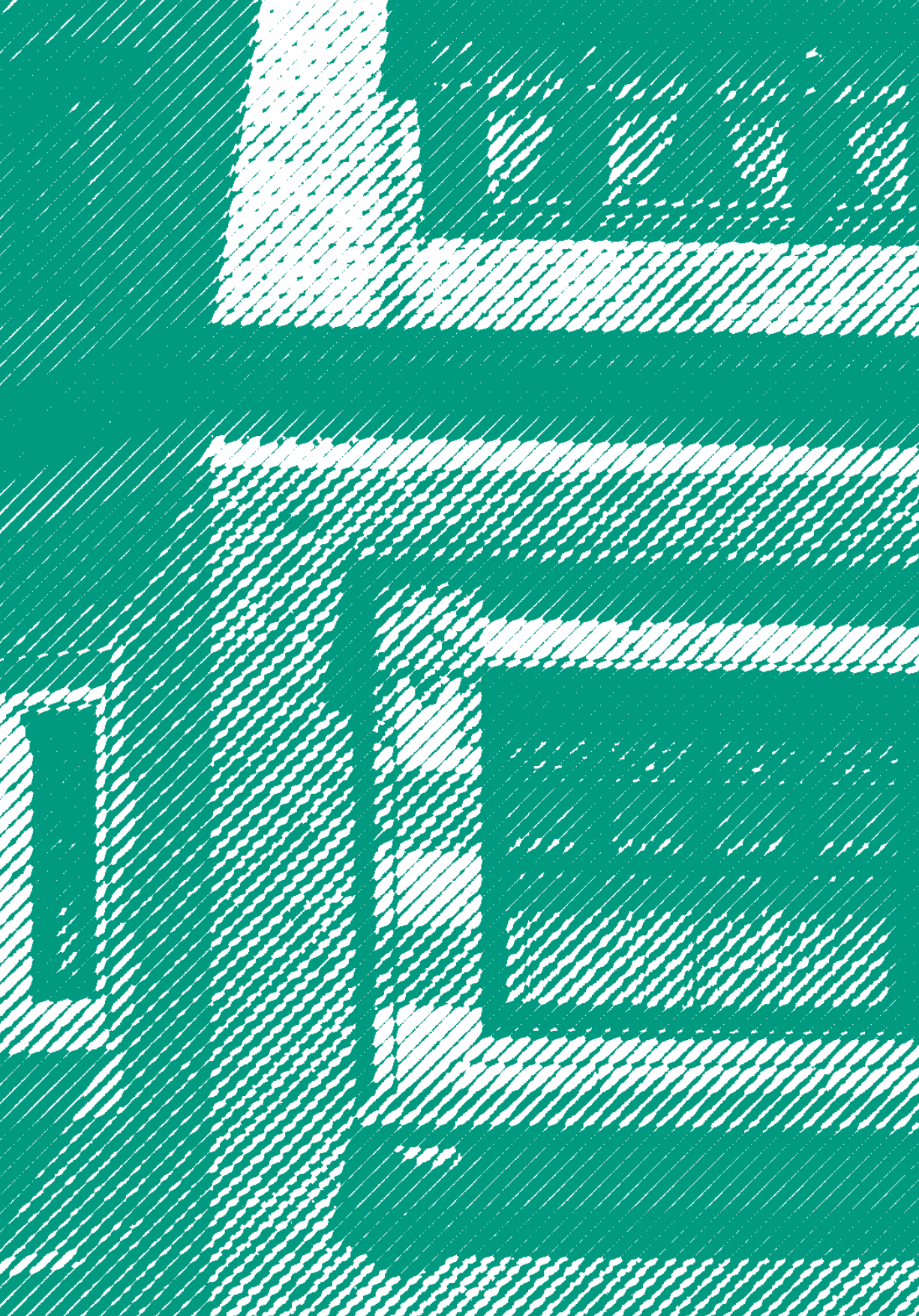

HERENHUIS RIEZ

JUBELFEESTLAAN 86-88 SINT-JANS-MOLENBEEK

CÉCILE DUBOIS

HERENHUIS RIEZ

JUBELFEESTLAAN 86-88 SINT-JANS-MOLENBEEK
CÉCILE DUBOIS

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

André de Molinari

Grafisch ontwerp

La Superboite

Ontwerper

Quentin Van Brusselen

Redactie

Cécile Dubois

Vertaling

Jenny Dequick

Foto's

Sophie Voituron

www.sophie-voituron.com

Omslagfoto

Het Riez herenhuis vlak na de bouw,
foto Emile Sergysels

© coll. AAM / Fondation Civa Stichting
Brussels

Drukker

Graphius Brussels nv

Bijdrager

Jubelfeestlaan 86 – 1080 Brussel

Wettelijk Depot: D/2022/15476/02

© Copyright 2022

HERENHUIS RIEZ

JUBELFEESTLAAN 86-88
SINT-JANS-MOLENBEEK

CÉCILE DUBOIS

9

Een prestigieus herenhuis in de
Maritiemwijk

12

Joachim Riez (1871-1948)
en de Compagnie Industrielle du Rupel

15

Art deco?

17

De gevels

21

Jean-Baptiste Dewin
(1873-1948)

24

De binnenhuisinrichting van het Riez
herenhuis

28

Het interieur

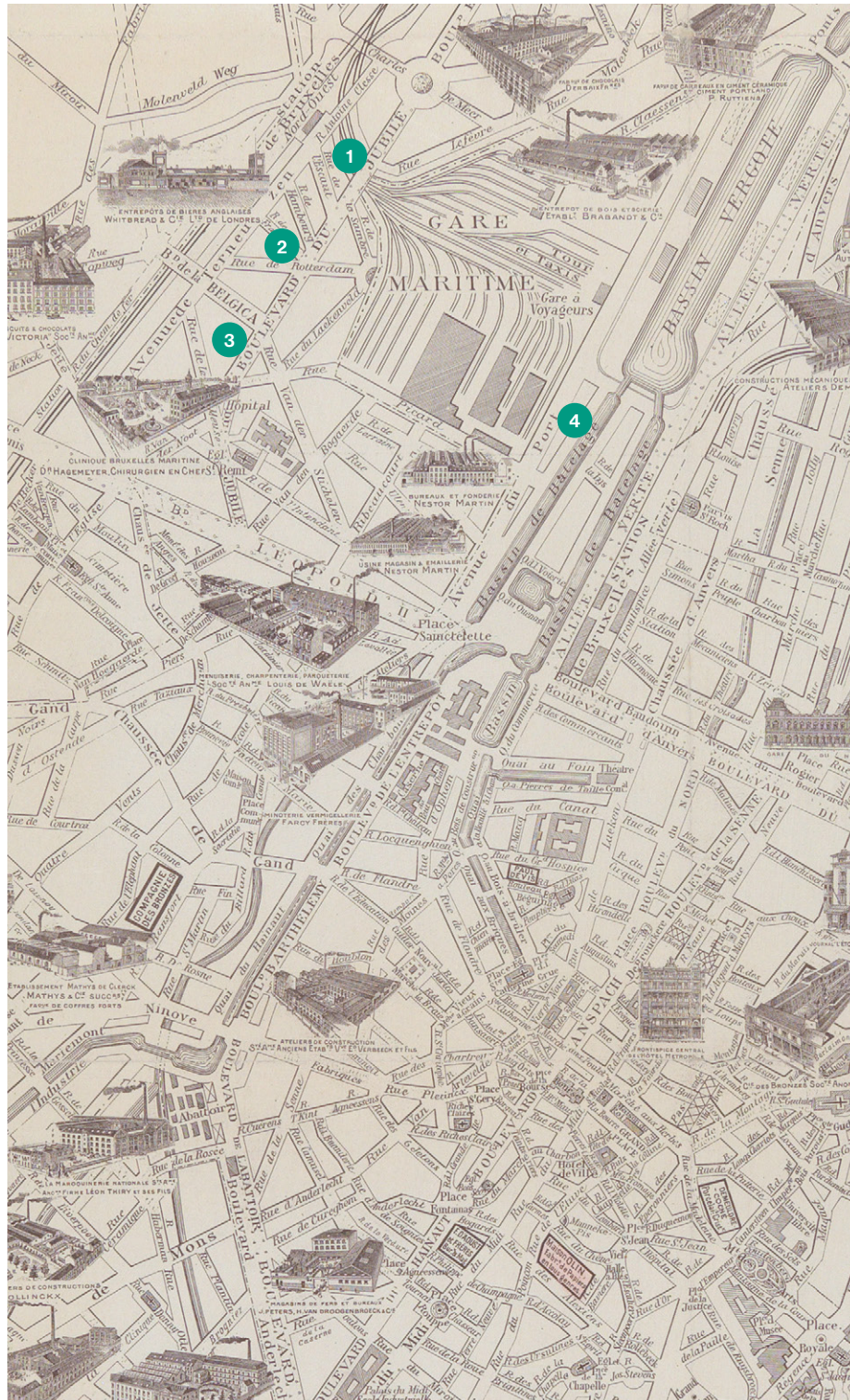
41

Jean-Baptiste Dewin en
Joseph De Coene:
een langdurige vriendschap en
vruchtbare samenwerking

44

Het Riez herenhuis in een paar data

Uittreksel uit *Nouveau Plan de Bruxelles industriel* (1910).² De Maritiemwijk rond Thurn en Taxis. **1.** Jubelfeestbrug die uitsteekt boven de site van Thurn en Taxis. **2.** Jubelfeestlaan 158, eerste adres van Joachim Riez. **3.** Plaats waar het Riez herenhuis wordt gebouwd, de Henri Hollevoetlaan bestond toen nog niet. **4.** Havenlaan 51, waar de magazijnen van Joachim Riez waren gevestigd.

EEN PRESTIGIEUS HERENHUIS IN DE MARITIEMWIJK

De verbreding van het Willebroekkanal en de aanleg van een nieuwe zeehaven in Brussel aan het einde van de 19^e eeuw leidden tot de bouw van de site Thurn en Taxis, een complex van pakhuizen, een spoorwegstation en administratieve gebouwen die de douanediens-

ten, pakhuizen en arbeiderswoningen, maar ook, aan het prille begin van de 20^e eeuw, uit prestigieuze verkeersaders, de Jubelfeestlaan en de Emile Bockstaellaan. Deze waren dan ook bedoeld om de snel groeiende gemeenten Laken en Jette beter te kunnen ont-

huisvestten, gelegen op de grens van de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek en Brussel. De ontwikkeling van dit nieuwe economische centrum in een tot dan nog dunbevolkt gebied gaf aanleiding tot de ontwikkeling van de Maritiemwijk. Deze buurt bestond niet alleen uit bedrij-

sluiten. De eerste bouwwerken op de Jubelfeestlaan werden opgemerkt in 1906.¹ Deze laan herbergde een aantal opmerkelijke residenties zoals het Riez herenhuis dat vooral was geliefd bij zakenlieden met belangen in de buurt van de haven.

¹. De Almanakken van de handel en de industrie, classificatie per straat (1906). <https://archief.brussel.be/almanakken>. ². Uittreksel uit A. Verwest, M. Vanderroost et F. Xhardez, *Nouveau Plan de Bruxelles industriel. Avec ses suburbains*, Brussel, Khlat, 1910.

In 1925, op een openbare veiling die werd gehouden op verzoek van de Hospices et Secours van de Stad Brussel (nu het OCMW), kocht materialenhandelaar Joachim Riez, gehuwd met Félicie-Ana Bovy, een stuk grond op de hoek van de Jubelfeestlaan en de nieuwe Henri Hollevoetlaan.³ Op 5 januari 1927 diende hij bij het gemeentebestuur van Sint-Jans-Molenbeek een aanvraag in om vier huizen te bouwen met een voorgevel van 60 meter.⁴ De architect Jean-Baptiste Dewin kreeg de opdracht toegewezen. Het project ging om twee opbrengstwoningen gelegen aan de nummers 3 en 5 van de Henri Hollevoetlaan, en een herenhuis op de hoek van de Jubelfeestlaan. De benedenverdieping van het herenhuis was bestemd voor de kantoren van de Compagnie Industrielle du Rupel; het appartement op de eerste verdieping werd ingenomen door het echtpaar Riez. Het herenhuis was toegankelijk via afzonderlijke ingangen. De architect vroeg een afwijking voor de hoogte van de omheiningen die moesten worden opgericht op de grens van de achteruitbouwstrook, aan de kant van de Henri Hollevoetlaan.⁵ Rekening houdend met de architectuur van de gevels werd de afwijking samen met de bouwvergunning verleend op 27 januari 1927, d.w.z. binnen ongeveer drie weken, wat in die tijd niet ongebruikelijk was! De bouwwerken werden meteen aangevat en toevertrouwd aan de firma Ed. François et Fils, gelegen in de Hoornstraat 43 in Etterbeek, die twintig arbeiders naar de bouwplaats stuurde.⁶ Deze aannemer was allesbehalve een onbekende;

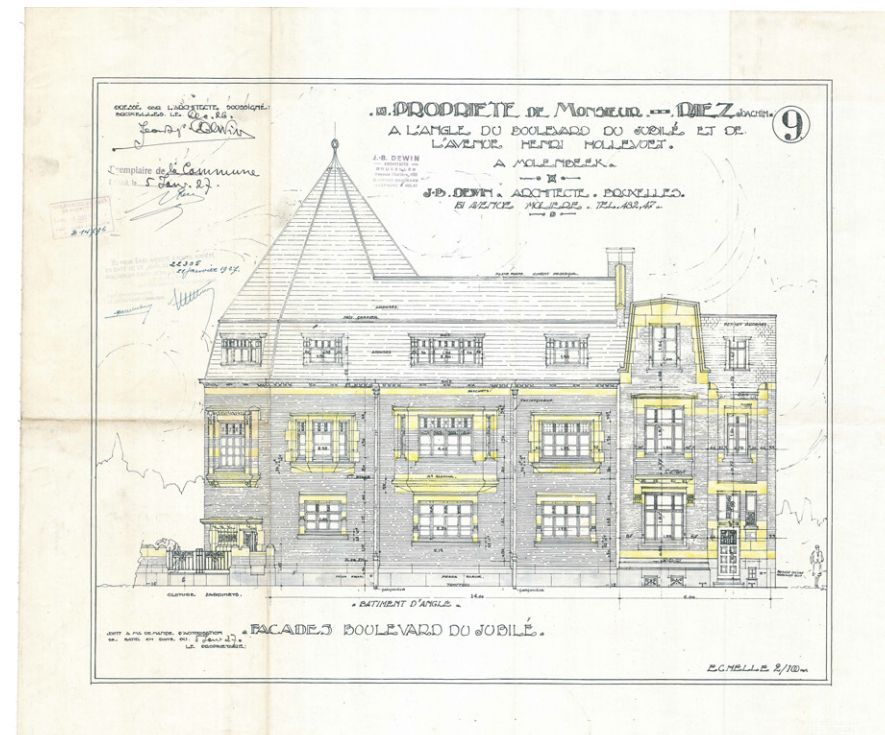
hij was immers al door Victor Horta aangesteld geweest voor de bouw van het hotel Solvay (1894-1903), had bijgedragen aan de bouw van het Residence Palace (architect Michel Polak, 1922-1927) en werd later ook belast met de bouw van de Villa Empain (architect Michel Polak, 1930-1934).

Toen de bouwwerken bijna waren afgerond, vroeg de eigenaar of hij enkele kleine wijzigingen in de oorspronkelijke plannen mocht aanbrengen. Het ging om een verhoging op de tweede verdieping aan de achterzijde van het hoofdgebouw, dat op dat moment in aanbouw was, en om de toevoeging van een goederenlift. Op 16 december 1927⁷ verleende de gemeente een tweede vergunning voor deze wijzigingen en op 7 april 1928 werd het hele gebouw als afgewerkt verklaard. In 1929 meldden de Almanakken van de handel en de industrie dat de Compagnie Industrielle du Rupel gevestigd was in de Jubelfeestlaan 88 en het herenhuis van Joachim Riez in de Jubelfeestlaan 86. De opbrengstwoningen in de Henri Hollevoetlaan werden al snel verhuurd.

3. Aankoopakte van het pand aan de Jubelfeestlaan 86-88 en de Henri Hollevoetlaan 1 (1963), archieven van CDA. 4. Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 14796. 5. Volgens de geldende voorschriften moest de omheining bestaan uit een 0,25 m hoge borduur uit steenblokken met daarop een hekwerk van 1,30 m hoog, zodat de totale hoogte vanaf het trottoir 1,55 m bedroeg. Uit de plannen bleek echter dat de geplande omheining een basis van 0,50 tot 0,65 m hoog zou hebben met daarop een hekwerk van 0,60 m hoog, wat resulteerde in een totale omheiningshoogte van 1,10 tot 1,25 m. Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 14796. 6. Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 14796. 7. Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 15356.

Félicie-Anna Bovy, de echtgenote van Riez, overleed in 1935. Joachim Riez overleed in 1948, na een lange loopbaan als industrieel. De eigendom kwam vervolgens in handen van de zussen van Joachim, de twee jongedames Denise en Elmyre. De Compagnie Industrielle du Rupel bleef de huurder van het gebouw. Denise overleed in 1959 en in 1963 verkocht Elmyre het herenhuis aan CDA (Contributies en Kadaster, Douane,

Accijnzen), een onderlinge brandverzekeringsmaatschappij die in 1909 werd opgericht en toen al haar zetel had in Sint-Jans-Molenbeek. CDA vestigde zich dan ook in de kantoren op de Jubelfeestlaan, waar de maatschappij vandaag nog steeds is gehuisvest. In 1992 werd het gebouw met behoud van zijn erfgoedkarakter gerestaureerd en verbouwd door het architectenbureau Lantin-Schoreels-Clinquart-Minden, onder leiding van de bouwheer, de heer André de Molinari.

Planaanzicht van de hoofdgevel van het Riez herenhuis, aan de kant van de Jubelfeestlaan. Links nr. 86, de ingang tot het woongedeelte, rechts nr. 88, de ingang tot de kantoren. Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 14796.

Joachim Riez, geboren in 1871 in Soignies⁸, werd voor het eerst in 1905 in de Almanakken van de handel en de industrie vermeld.⁹ In die tijd werkte hij voor de firma Léopold Massonet et Cie, die gespecialiseerd was in de verkoop van bouwmaterialen. Al snel nam hij de firma onder zijn eigen naam over. Rond 1910 vestigde hij zich in een nieuw gebouw op de Jubelfeestlaan nummer 158. In 1913 was hij een van de stichtende leden van de machinesteenbakkerij Briqueteries et Tuileries Mécaniques de Boom, een naamloze vennootschap die in Brussel was gevestigd. Deze had als doel “de fabricage van en de handel in bouwmaterialen, de bouw van panden, de exploitatie van werkplaatsen voor houtbewerking, evenals alle activiteiten die rechtstreeks of onrechtstreeks met dit doel verband konden houden”.¹⁰

Deze vennootschap werd opgericht op initiatief van Lucien Beckers (1880-1959), ingenieur, industrieel, zakenman, vast lid van de raad van bestuur van de Université libre de Bruxelles, filantroop en mecenas, en was het resultaat van de reorganisatie van de steen-

JOACHIM RIEZ

EN DE COMPAGNIE INDUSTRIELLE DU RUPEL

(1871-1948)

fabriek in Boom die hij in 1909 had verworven.¹¹ In 1920 veranderde de vennootschap haar naam in Compagnie Industrielle du Rupel.¹² Vanaf 1925 werden de activiteiten van de onderneming sterk uitgebreid dankzij de inbreng van Joachim Riez, die zijn hele materiaalhandel in de onderneming investeerde en directeur en bestuurder van de vennootschap werd.

De kantoren van de vennootschap werden gevestigd aan de Jubelfeestlaan 88, in het herenhuis dat Joachim Riez had laten bouwen voor zowel zijn kantoren als privéwoning, terwijl, onder andere en als deel van de inbreng van Riez, het hoofdmagazijn werd gevestigd aan de Havenlaan 51. Tot de opslagplaatsen behoorde ook het magazijn op nummer 180 van de Alsebergsesteenweg, dat Joachim Riez in 1921 liet bouwen door François Van Meulecom, een architect uit de entourage van Jean-Baptiste Dewin.

8. <https://gw.geneanet.org/eric69?n=riez&oc=&p=joachim+jean+baptiste>. 9. <https://archieff.brussel.be/almanakken>. 10. Bijlage bij het *Belgisch Staatsblad* van 28 juni 1913 – akte nr. 4788. 11. Notitie gewijd aan Lucien Beckers, in *Biographie nationale de Belgique*, deel 43, Brussel (1983), col. 56-75. 12. Bijlage bij het *Belgisch Staatsblad* van 28-29 juni 1920 – akte nr. 7346.

De magazijnen van Joachim Riez, Havenlaan 51, Brussel. In 1925 werden ze geïnvesteerd in de Compagnie Industrielle du Rupel. Collectie prent-briefkaarten van Belfius – Koninklijke Academie van België.

Het magazijn van Joachim Riez aan de Alsebergsesteenweg 180 te Vorst, vlak na de bouw. Architect François Van Meulecom (1921). © coll. AAM / Fondation Civa Stichting Brussels.

Het Riez herenhuis is een perfect voorbeeld van de Brusselse art decobeweging. Art deco was bij uitstek de architectonische en decoratieve stijl van het interbellum, die de decoratieve vormgeving van de art nouveau in stand hield. Met zijn vele inspiratiebronnen, zijn gestileerde en vaak geometrische vormen is art deco synoniem aan luxe

ART DECO ?

en verfijning. De term "art deco" is ontstaan in de jaren 1960, als verwijzing naar de Internationale Tentoonstelling van Moderne Decoratieve en Industriële Kunst die in 1925 in Parijs werd gehouden. Deze tentoonstelling betekende een hoogtepunt voor deze bouwstijl en het begin van de verspreiding ervan over de hele wereld.

DE GEVELS

Op de hoek van de Jubelfeestlaan en de Henri Hollevoetlaan werd het Riez herenhuis opgetrokken. Aan de kant van de Henri Hollevoetlaan bevindt zich voor het gebouw een kleine tuin, net zoals voor de twee aangrenzende woningen nrs. 3 en 5, die op hetzelfde moment werden gebouwd. De pijlers van de omheining zijn een combinatie van witte steen en oranje bakstenen en zijn verankerd aan het smeedijzeren hekwerk met geometrische en spiraalvormige patronen. De signatuur van de architect is terug te vinden in het muurtje ter hoogte van de hoofdingang van het herenhuis.

Het geheel van de gevels op een onderbouw uit blauwe hardsteen en de combinatie met witte steen en oranje baksteen wordt bezielde door de uitspringende delen van een erker en loggia's die op regelmatige afstand van elkaar werden geplaatst.

Aan de kant van de Jubelfeestlaan, aan het einde van de voorgevel, bevindt zich een aparte ingang die officieel was voorbehouden voor de kantoren van de Compagnie Industrielle du Rupel maar die via een trap ook toegang geeft tot een appartement op de zolderverdieping. Het gewelfvlak dat bij deze ingang hoort gaat verder in een dakkapel onder de puntgevel. Beide onafhankelijke gewelfvlakken suggereren het idee dat het gebouw los staat van de privéwoning, een principe dat niet terug te vinden is op de plannen.

In de Henri Hollevoetlaan herinneren een garagepoort en een dienstingang eraan dat dit een prestigieus gebouw was voor een huismeester die zich met de wagen

verplaatste en huishoudpersoneel had, waaronder wellicht een chauffeur.

Overal is het oorspronkelijk houtwerk, met zijn kleinhoutverdelingen en ingewerkte glas-in-loodramen, bewaard gebleven.

De tweede verdieping heeft een mansarddak bedekt met leien. Op de hoek wordt het dak bekroond met een monumentaal paviljoendak onder een pinakel, dat doet denken aan het paviljoen bij de ingang van het UMC Sint-Pieter (architect Jean-Baptiste Dewin, 1925-1935), op de hoek van de Hoogstraat en de Fazantenstraat (Brussel).

Uiteraard is het ook de bewerking van deze hoek die onze aandacht trekt, en niet alleen het dak. De ingang van de privéwoning ligt in een uitsparing op de hoek van de twee straten en wordt begrensd door een voortuintje. Ze wordt benadrukt door een lichte stenen luifel, die aan weerszijden rust op drie geleidelijk naar achteren geplaatste pilasters, en waarvan de kraagstenen vreemde vogels afbeelden, waaronder men een pelikaan en een adelaar kan herkennen. Het blijft echter gissen naar welke vogel op het centrale gedeelte voorkomt. De toegangsdeur wordt beveiligd door hekwerk waarin tegenover elkaar staande zeepaardjes zijn verwerkt. Boven de ingang bevindt zich een loggia, waarvan de kraagsteen eindigt in twee gebeeldhouwde maskerkoppen, ondersteund door twee pilasters waarvan de kapitelen duivenparen in een gestileerde bloemdecoratie voorstellen.

De twee opbrengstwoningen op de nummers 3 en 5 van de Henri Hollevoetlaan bestaan uit dezelfde materialen als het hoofdgebouw. Hun belangrijkste gewelfvlakken lopen verder door in trapeziumvormige dakkapellen onder puntgevels. De dubbele ingangen onder een gemeenschappelijke luifel die overgaat in de loggia's op de benedenverdieping,

evenals de spiegelsymmetrie, suggereren één enkel gebouw in plaats van twee halfvrijstaande gebouwen en geven een zekere monumentaliteit aan deze twee gevels.

Detail van de drie gebeeldhouwde vogels aan de ingang van het Riez herenhuis.

Henri Hollevoetlaan 3 en 5.

Geboren in Hamburg als zoon van een Belgische beeldhouwer-ornamentist - van wie hij waarschijnlijk zijn smaak voor decoratie heeft meegekregen - en een Duitse moeder, bracht Jean-Baptiste Dewin een deel van zijn jeugd in Duitsland door. Het lijkt erop dat hij steeds een klein Duits accent heeft behouden.¹³ Hij genoot een praktische opleiding als metselaar en daarna als stukadoor, wat hem later in staat stelde om “de troffel van een arbeider te lenen en hem te midden van verbaasde arbeiders een les in techniek te geven”.¹⁴ Van 1891 tot 1896 volgde hij een opleiding tot architect aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel. Vervolgens werkte hij als tekenaar voor verschillende architecten, waaronder Georges Hobé, bij wie hij Dr. Antoine Depage ontmoette, die hem in 1903 de bouw van zijn privékliniek op het G. Brugmannplein in Elsene toevertrouwde. Dankzij deze ontmoeting en de daarop volgende projectrealisatie, specialiseerde hij zich verder in de bouw van ziekenhuizen. In 1920 werd hij dan ook belast

JEAN-BAPTISTE DEWIN (1873-1948)

met de studie van het toekomstige universitair ziekenhuis Sint-Pieter en in 1921 maakte hij een studiereis van twee maanden naar de Verenigde Staten. Het complex werd gebouwd tussen 1925 en 1935.

Over een periode van iets meer dan veertig jaar omvatte het werk van Dewin ook talrijke middenklasse- en lage-inkomenswoningen en sociale huisvesting. Het hoogtepunt was een grootschalig project in de late art-decostijl, het gemeentehuis van Vorst - zijn gemeente - dat van 1925 tot 1937 werd gebouwd.

Van 1898 tot 1914 werkte hij in een sobere en elegante art-nouveaustijl, beïnvloed door Paul Hankar en de Weense secessionisten. Op 22 september 1912 kreeg hij, samen met andere “modernistische” architecten, de kans om deel te nemen aan een bezoek aan het Stocletpaleis, een meesterwerk van de Oostenrijkse architect Josef Hoffmann dat net in Brussel was voltooid. De kleine groep

13. J. Morjan, “Jean-Baptiste Dewin”, uit *L'Académie et l'Art nouveau. 50 artistes autour de Victor Horta*, Brussel, Les Amis de l'Académie royale des beaux-arts de Bruxelles (1996), vol. 1, p. 101. 14. G. Verdavaine, “L'architecte J.-B. Dewin”, *Savoir et Beauté* (januari 1924), p. 7.

was duidelijk onder de indruk van het bezoek, waarbij ieder op zijn eigen manier reageerde. Dewin zou plotseling gedurende vijf minuten beginnen praten zijn!¹⁵ De invloed van het Stocletpaleis was later ook duidelijk merkbaar in zijn werk.

Van 1920 tot 1938 werkte hij in een heel verzorgde art-decostijl, in continuïteit met de stijl die hij eerder had ontwikkeld. De geveldecoraties in sgraffiti en mozaïek met afbeeldingen van dieren en insecten liet hij echter achterwege ten gunste van een driedimensionale decoratie van beeldhouwwerken, zoals die te vinden zijn bij de hoofdingang van het Riez herenhuis.

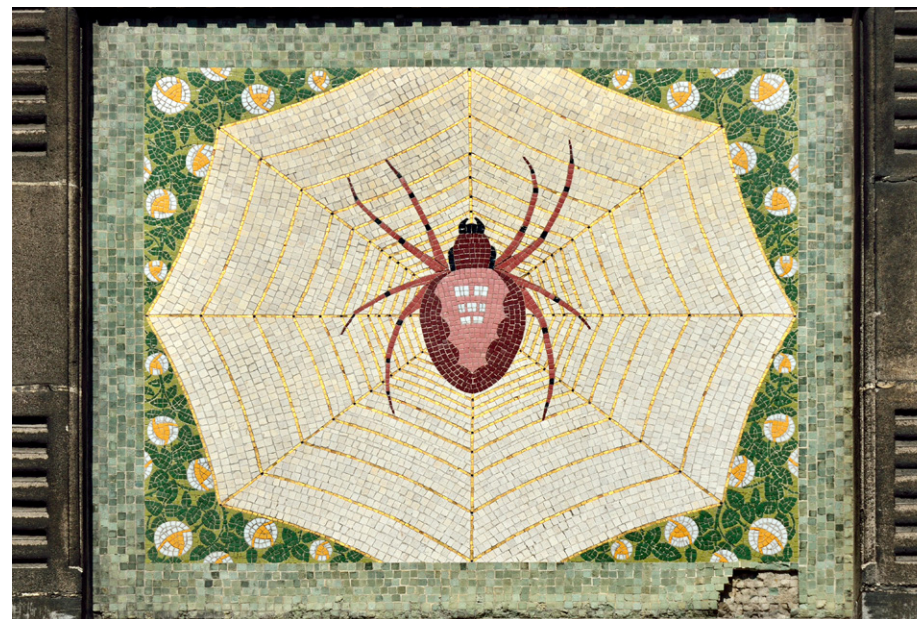
Om op deze manier een vruchtbare carrière uit te bouwen, moest Dewin stagiairs, assistenten en tekenaars in dienst nemen. Veel mensen kwamen bij hem over de vloer, onder wie François Van Meulecom (1889-1963), die met hem samenwerkte van 1909 tot 1914 en van 1919 tot 1922.

15. Volgens een artikel gepubliceerd in het tijdschrift *Tekhné*, nr. 78 (28 september 1912), geciteerd in M. Culot en C. Mierop, *Vienne-Bruxelles ou la fortune du palais Stoclet*, Brussel, Archives d'architecture moderne (1987).

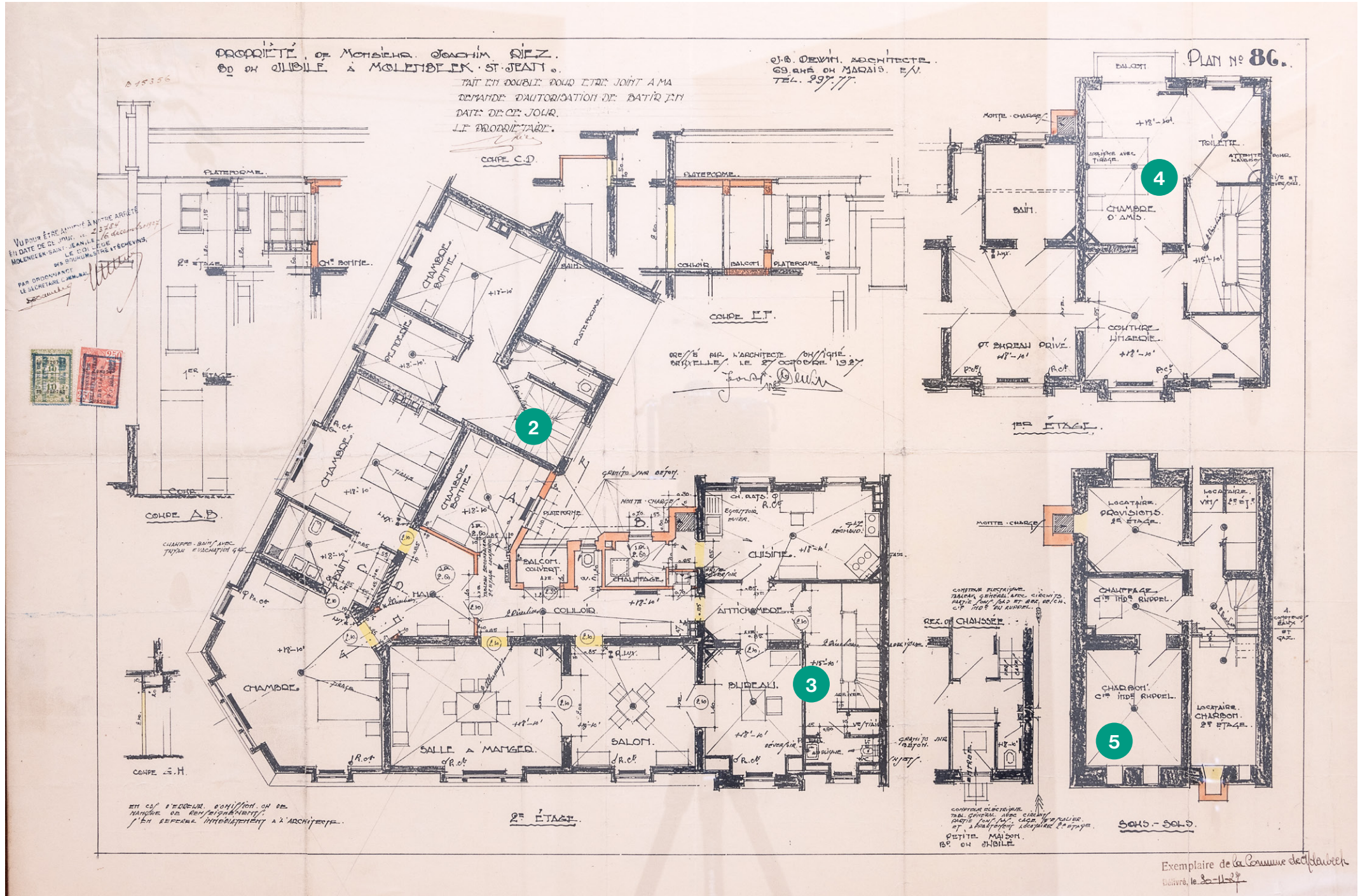
Jean-Baptiste Dewin in aanwezigheid van koningin Elizabeth, tijdens de eerste steenlegging van het Sint-Pietersziekenhuis op zaterdag 1 juni 1929. Fotografisch fonds Jacques Herslevén © KIK-IRPA, Brussel.

Mozaiekdecoratie op de voorgevel van de Jean Dubrucq laan 206-208, Sint-Jans-Molenbeek. Architect Jean-Baptiste Dewin, 1909. Foto www.alamyimages.fr.

2. Dienstramp en kamer van de dienstrmeid. **3.** Trap die leidt naar het appartement op de tweede verdieping. **4.** Naalkamer en gastenkamer op de eerste verdieping. **5.** Plan van de kelderverdieping waar de Compagnie Industrielle du Rupel was gevestigd.

Plan 2. Plan van de tweede verdieping ingediend met het oog op het verkrijgen van de tweede vergunning waarbij enkele wijzigingen aan de eerste aanvraag werden aangebracht (1927). Gemeentearchief van Sint-Jans-Molenbeek, Urbanisme 15356.

HET INTERIEUR

De weelde van de binneninrichting getuigt van de status van Joachim Riez, een koopman die bedrijfsleider en uiteindelijk industrieel werd.¹⁸

Deze inrichting blijkt het resultaat te zijn van een samenwerking tussen de architect Jean-Baptiste Dewin en De Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene. Joseph De Coene was bevriend met Jean-Baptiste Dewin, die voor andere projecten al eerder een beroep had gedaan op de befaamde firma.

Op de benedenverdieping zijn de muren van de inkomhal gelambriseerd met grijs marmer van Sainte-Anne, dat ook, na enkele treden, de radiatoren verbergt die hun warmte uitstralen doorheen kleine geometrisch versierde koperen

roosters, waarin kleine deurtjes met een gestileerde bloemendecoratie zijn geïntegreerd.

Een dubbele deur geeft toegang tot de grote hal van waaruit een eiken trap naar de eerste verdieping leidt. De stijlen van de trapleuning zijn verticaal verlengd met ovale vormen die doen denken aan die van een eikel, waarvan zelfs de kop wordt gesuggereerd. De vloeiende lijnen zouden kunnen verwijzen naar het glas-in-loodmotief dat we later zullen bespreken. Deze eikelvorm zou een discrete signatuur van de firma De Coene kunnen zijn, die vaak werd aangeduid door dit symbool.

Het hoogtepunt van de trappenhal is uiteraard het glas-in-loodraam in de grote verticale glazen overkapping,

Hoofdingang van het Riez herenhuis.

18. Dit zijn de opeenvolgende titels van Joachim Riez die voorkomen in de Almanakken van de handel en de industrie die werden geanalyseerd om meer informatie te vinden over zijn carrière. <https://archief.brussel.be/almanakken>.

Rooster van de radiatorombouw van de inkomhal.

HÔTEL RIEZ

De fontein van René Lalique op de Tentoonstelling van Parijs in 1925.
© coll. Art Déco de Périmetres des Villes du Grand-Est.

Het interieur

dat oorspronkelijk voor een natuurlijke lichtinval zorgde. Sinds de uitbreidingen van 1992 laat het glas-in-loodraam geen natuurlijk licht meer door en werd daarom achtergrondverlichting door een elektrisch systeem voorzien.

Het centrale motief van het glas-in-loodraam is een grote fontein met een symmetrische waterstroom. Dit soort motief is kenmerkend voor de art-decostijl, vooral in het kielzog van de Internationale Tentoonstelling van Moderne Decoratieve en Industriële Kunsten in Parijs in 1925, waar de bezoekers een indrukwekkende 15 meter hoge lichtgevende fontein van René Lalique konden aanschouwen.

Op de eerste verdieping zijn het salon en de eetkamer de belangrijkste kamers van het huis. Hier bereikt de aandacht voor detail zijn hoogtepunt.

Beginstijl van de hoofdtrap.

Grote hal en hoofdtrap.

Aangezien wij niet beschikken over de oorspronkelijke plattegronden van de eerste verdieping van het gebouw, is het moeilijk te achterhalen welke van de twee slaapkamers als salon en welke

kamer was, aangezien deze zich het dichtst bij de keuken bevindt. Vandaag is dit vertrek als salon ingericht. Aan weerszijden van de marmeren schouw, waarvan de mantel met hout is bekleed,

Dubbele deur die toegang verleent tot een van de slaapkamers op de eerste verdieping. De deuren zijn versierd met horizontale glas-in-loodlijsten beschilderd met bloemenmotieven. De deurhendels aan de woon- en halzijde zijn opzettelijk verschillend, om ze te laten passen in het decor.

als eetkamer werd gebruikt. We kunnen ongetwijfeld aannemen dat de eerste via de trap bereikbare kamer de eet-

bevinden zich twee buffetkasten, waarvan de sleutels de signatuur "De Coene Frères Courtrai" dragen. De deurplaten van deze buffetkasten zijn uit brons vervaardigd en versierd met spiraalmotieven die ook kenmerkend zijn voor De Coene's makelij.

Deurplaten met spiraalmotieven en sleutel met de inscriptie "De Coene Frères Courtrai".

De onderkant van de muren heeft dezelfde houten lambrisering als de schoorsteenmantel en de buffetkasten. De muren zijn verdeeld in secties die van elkaar gescheiden zijn door sierlijsten in houtsnijwerk.

Het centrale deel van de kamer heeft een hoger plafond, waardoor de aandacht wordt getrokken op een prachtige kroonluchter met een bronzen structuur bestaande uit stukken gegoten en geperst glas met gestileerde bloemenmotieven, die ook door De Coene werden vervaardigd. Aan weerszijden van deze centrale ruimte zijn de plafonds

Zicht op de eetkamer, dat vandaag een salon is.

Haard van de eetkamer met zijn twee zijdelingse buffetkasten.

lager, wat een gevoel van evenwicht en veel intimiteit in de kamer creëert.

Hier hebben de koperen radiatorafdekkingen niet alleen geometrische decoraties maar ook medaillons met afbeeldingen van jonge vrouwen in profiel die gestileerde bloemen dragen. Overal op de eerste verdieping, in de vensterimposten, roepen glas-in-loodramen in fonkelende kleuren manden met fruit en bloemen op, motieven die ook zeer aanwezig waren in het kielzog van de tentoonstelling van 1925.

Het salongedeelte in de hoek, vandaag ingericht als kantoor, geniet van een uitstekende lichtinval. Onder de vensterbanken in geel Sienna-marmer zien we op de radiatorombouw in het midden gestileerde bloemendecoraties. De kroonluchter met hetzelfde type versiering is waarschijnlijk ook afkomstig uit de ateliers van De Coene.

Sinds 2003 werden de muren van de twee slaapkamers en de bordessen behandeld door Marianne De Wil, die gespecialiseerd is in decoratieve schildertechnieken. De eigenaars stonden

Radiatorombouw van de eetkamer, dat vandaag een salon is.

De eigenaars hebben er bewust voor gekozen om het gebouw in de geest van die tijd in te richten, met name met meubilair van Jacques Adnet (1900-1984) en Jules Leleu (1883-1961), twee Franse ontwerpers en decorateurs die vooral bekend waren in het art-decotijdperk.

De verlichtingsarmaturen op de overloop en de lampen in sommige kantoren zijn afkomstig uit de Ateliers Jean Perzel in Parijs, die sinds 1923 de traditie van de productie van verlichtingssystemen met verfijnde vormgeving hebben voortgezet.

haar toe inspiratie te putten uit het pand en het werk van Jean-Baptiste Dewin om een origineel interieur te creëren dat doet denken aan de Weense secessie en art deco.

De ontdekking van foto's die vóór de restauratie van het gebouw zijn genomen, heeft aan het licht gebracht dat de muren van de slaapkamers oorspronkelijk versierd moeten zijn geweest met een op leer lijkende decoratie in verguld goudreliëf. Mogelijk was het een verguld papierstuc – oftewel carton-pierre – een typisch product van de firma De Coene, die al vroeg een methode had gevonden

om papierpulp te mengen met klei en kalkzand.

Hier kan een link worden gelegd met het art-decosalon van het hotel De Castillion in Brugge, een realisatie van de firma De Coene (1934). Rondom een dubbele spiegel vinden we er een decoratie in verguld papierstuc terug. De kroonluchter is identiek aan die in het Riez herenhuis.

Vanaf het trapbordes gaat men naar de keuken, die ook toegankelijk is via de diensttrap. De keuken is het summum van huiselijk comfort, licht en conservering. Hier is het hout van de parketvloeren en lambriseringen vervangen door keramische tegels, die gemakkelijker te onderhouden zijn. Grijs tinten overheersen, met stroken in kleine zwart-wit dambordkeramiek die doet denken aan de Weense secessie en ritme in de ruimte schept. Op ooghoogte, op regelmatige afstanden, voegen langwerpige palmmotieven in licht reliëf een decoratieve dimensie toe. Dezelfde motieven zijn ook terug te vinden in de grote gekleurde glazen overkapping aan de achterzijde van de kamer. De water-

Art-decosalon van het Hotel De Castillion in Brugge. Foto van de auteur (2022).

pomp, de radiator met geïntegreerde bordenwarmer, de bijzettafel met bel voor de dienstbodes en het ingebouwd meubilair zijn allemaal nog aanwezig. Het fornuis komt uit het eerste CDA-hoofdkantoor.

Receptie bij de firma CDA in 1982 in aanwezigheid van de voorzitter van CDA, Philippe Clément (toespraak), mevrouw Irène de Molinari De Fremme, dochter van de stichter van CDA (zittend links), André de Molinari (directeur, tweede van links) en Christiane de Molinari-Deschamps (laatste van rechts). Op de achtergrond zien we de haard en de muren bedekt met deze vergulde decoratie die aan leer doet denken, maar waar schijnlijk van papierstuc is gemaakt.

Zicht op het salon, dat vandaag een kantoor is.

Ruimte onder het dak op de tweede verdieping, met een abstract kunstwerk.

Glas-in-loodraam achteraan in de keuken.

Keuken.

REVUE MENSUELLE DE L'ART
D'AMEUBLEMENT, DÉCORATION,
MEUBLES, RÉDIGÉE ET
ÉDITÉE AUX ATELIERS D'ART
DE COURTRAI

COURTRAI

De firma De Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene, opgericht door Joseph en Adolphe De Coene in 1905, speelt tot de jaren 1960 een belangrijke en internationale rol in de bouw en ontwikkeling van interieurdecoratie, meubilair, bouwtechnieken en architectuur.

Op de Internationale Tentoonstelling van Moderne Decoratieve en Industriële Kunsten in Parijs in 1925 stelt het bedrijf een eetkamer en een salon – Vlaamsche Moderne Woonkamer – voor, die door de internationale jury worden bekroond met de Grand Prix. De Coene krijgt hierdoor nieuwe nationale en internationale perspectieven.

De Coene's uitgebreide art-decoproductie stond, en staat nog

JEAN-BAPTISTE DEWIN EN JOSEPH DE COENE:

een langdurige vriendschap en vrucht-
bare samenwerking

steeds, hoog aangeschreven. In 1929, vóór de economische crisis, was het bedrijf op het hoogtepunt van zijn glorie en stelde het ongeveer 2700 werknemers te werk in zijn verschillende werkplaatsen. Hele boomstammen werden verzaagd tot planken of finer alvorens te worden verwerkt tot meubelen die in de vorm van complete sets in showrooms werden tentoongesteld, samen met de andere voorwerpen die door het bedrijf in zijn verschillende werkplaatsen werden vervaardigd: stoffering, metaalbewerking, tapijtweverij, marmerbewerking, glasatelier, vervaardiging van verlichtingsarmaturen, enz. In het tekenatelier werden maquettes getekend, die vervolgens in het kader van samenwerkingsverbanden, met name met architecten, in serie of op maat werden vervaardigd.

Zoals we het kunnen lezen in het tijdschrift *Glandifer*, dat door de drukkerij van het bedrijf werd uitgegeven: "Hier is het inderdaad het geval, de eikel is een boom geworden", en vanuit vogelperspectief lijkt de kruin van deze eik wel een heel bos!"¹⁹ Dit verklaart ongetwijfeld waarom de eikel en het eikenblad zo vaak De Coene voorstellen.

Joseph De Coene (1875-1950) en Jean-Baptiste Dewin waren bevriend. Het is niet bekend wanneer zij elkaar hebben ontmoet, maar het is waarschijnlijk dat zij vrienden zijn geworden aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel, waar Joseph De Coene in 1894 lessen volgde. Samen gingen ze in 1921

naar de Verenigde Staten. De Coene ontdekte er de bloeiende triplex-industrie, een techniek waarbij drie dunne lagen hout (fineer) op elkaar worden gelijmd, die hij later in zijn fabriek ontwikkelde.

Jean-Baptiste Dewin deed voor zijn projecten herhaaldelijk een beroep op de firma De Coene. Dit was bijvoorbeeld het geval voor drie villa's in Kortrijk (1924) en voor de bouw van het huis Danckaert in Vorst (1922). Er kunnen parallellen worden getrokken tussen deze projecten en het Riez herenhuis, aangezien daar soortgelijke elementen te vinden zijn. Het hoogtepunt van deze samenwerking is ongetwijfeld het gemeentehuis van Vorst, waar De Coene instond voor de afwerking, met name van de raad- en trouwzalen.

19. *Glandifer*, 2^e nummer (juni 1927), gedrukt in De Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene.

4 MEI 1925
Aankoop van het terrein door Joachim Riez.

5 JANUARI 1927
Joachim Riez dient bij het gemeentebestuur van Sint-Jans-Molenbeek een aanvraag in om vier woningen te bouwen op de hoek van de Jubelfeestlaan en de Henri Hollevoetlaan. Architect Jean-Baptiste Dewin.

21 JANUARI 1927
De bouwvergunning wordt verleend.

26 JANUARI 1927
Begin van de grondwerken op het terrein, gevolgd door de bouw van het pand op de Jubelfeestlaan 86-88 en de Henri Hollevoetlaan 1-5.

16 DECEMBER 1927
De gemeente verleent een tweede vergunning voor enkele kleine wijzigingen aan het oorspronkelijke project.

7 APRIL 1928
De diensten van de gemeente verklaren de werkzaamheden als voltooid.

30 MAART 1935
Overlijden van Félicie-Anna Bovy, de echtgenote van Joachim Riez.

11 DECEMBER 1948
Overlijden van Joachim Riez. Zijn zussen Elmyre en Denise erven het gebouw.

3 JULI 1956
Elmyre en Denise verkopen het gebouw op de Henri Hollevoetlaan 5.

28 JUNI 1963
Elmyre Riez verkoopt het Riez herenhuis aan CDA.

19 NOVEMBER 1963
Elmyre Riez verkoopt nr. 3 van de Henri Hollevoetlaan aan CDA.

1 AUGUSTUS 1979
CDA koopt nr. 5 van de Henri Hollevoetlaan over. Het bedrijf is nu eigenaar van het hele gebouw dat in 1927 door Joachim Riez werd opgetrokken.

1992
Restauratie en verbouwingen aan het gebouw door het architectenbureau Lantin-Schoreels-Clinquart-Minden, onder leiding van de bouwheer, de heer André de Molinari.

2003
Werken door Marianne De Wil, gespecialiseerd in decoratieve schildertechnieken, die de schilderijen op het gelijkvloers en de eerste verdieping heeft gerealiseerd.

De auteur dankt mevrouw Anne Van Loo, mevrouw Dominique Dehenain (Civa), mevrouw Marie Demanet, mevrouw Cristina Marchi, mevrouw Marianne De Wil, mevrouw Claire Fontaine en de heren Laurent Antoine «LeMog», Guido Stegen, Sven Steffens en Quentin Bilquez (Archief van Sint-Jans-Molenbeek), Thierry de Molinari en Éric De Rue (CDA), Albert Dewalque, Joachim Meersseman (hotel De Castillion), Olivier Berckmans, Savinien Peeters (La Fonderie), Noël Hostens, Raymond Balau en François De Heyder (Civa).

Bibliografische oriëntatie

Élisabeth Bruyns, «L'hôtel Riez», *Les Nouvelles du Patrimoine*, nr. 149 (oktober, november, december 2015).

Collectief, *Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene: 80 jaar ambachten en industrie meubelen, interieurs, architectuur*, Kortrijk, Uitgeverij Groeninghe Drukkerij (2006).

Tijdschrift *Art De Coene*, Kortrijk, Stichting De Coene, nr. 3 (2002) en nr. 6 (2006).

«Dossier Jean-Baptiste Dewin», *Erfgoed Brussel*, nr. 10, Brussel (2014).

Omslagfoto: het Riez herenhuis vlak na de bouw, foto Emile Sergysels
© coll. AAM / Fondation Civa Stichting Brussels

HERENHUIS RIEZ

Nergens wordt de geschiedenis van Brussel en zijn economische en industriële ontwikkeling zo elegant geïllustreerd als in de uitzonderlijke architecturale realisaties van het begin van de twintigste eeuw. Het herenhuis Riez, gebouwd in 1927-1928, maakt deel uit

van dit unieke erfgoed dat in het kielzog van het werk van Horta tot stand kwam. Dit pareltje in art-decostijl, ontworpen door architect Jean-Baptiste Dewin, onthult hier de geheimen van zijn bouwwerk en de fraaie details van zijn weelderige binneninrichting.

De ultieme verfijning, die de modernistische geest en een volmaakte levenskunst weer spiegelt, bereikt zijn hoogtepunt in de woon- en eetkamer van het appartement op de eerste verdieping en reikt verder tot de keuken, ingericht volgens de opvattingen van die tijd.

